

บทที่ 6

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง ซึ่งประกอบด้วยหลักการ วิธีการ ขั้นตอน และเทคนิคการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง รวมทั้งปัจจัยสนับสนุนการสอนดังกล่าว

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง แบ่งเป็น 8 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสร้างกระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง
2. การพัฒนาและประมวลเนื้อหาสำหรับสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง
3. การสร้างแบบประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของครู แบบประเมินผลการเรียนรู้ของเด็ก และการตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมินผลดังกล่าว
4. การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง
5. การวิเคราะห์ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง
6. การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง
7. การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้างภายหลังการทดลอง
8. การสร้างคู่มือครูสำหรับสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เกิดจากการศึกษาพื้นฐานสภาพปัญหาชีวิตที่เด็กประสบ จากสภาพการเรียนรู้ของเด็ก และแสวงหาแนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาที่มีความสอดคล้องกับสภาวะของเด็กมา เป็นพื้นฐานในการสร้างกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งทฤษฎีสำคัญที่นำมาใช้ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม เรื่องการเรียนรู้จากตัวแบบ และทฤษฎีความคาดหวัง นอกจากนี้ยังนำทฤษฎีการสร้างแรงจูงใจ การสร้างอัตมโนทัศน์ หลักบูรณาการ และหลักพุทธศาสตร์ มาเป็นพื้นฐานในการสร้างกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน แต่ละปัจจัย ทำให้กระบวนการเรียนการสอนนี้มีลักษณะสอดคล้องกับสภาพของเด็ก และเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้โดยรอบด้าน โดยที่กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ส่วน คือ

1.1 ขั้นตอนการสอน ซึ่งมีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ได้แก่

- 1.1.1 ขั้นสร้างแรงจูงใจ
- 1.1.2 ขั้น เสนอตัวแบบแก่เด็ก
- 1.1.3 ขั้นให้ความคาดหวังและให้ทำตามตัวแบบ
- 1.1.4 ขั้นส่งเสริมทักษะการเรียนรู้
- 1.1.5 ขั้นสร้างความภาคภูมิใจ

ในแต่ละขั้นตอนการสอนจะมีขั้นตอนและวิธีดำเนินการเสนอไว้ เพื่อให้ครู

สะดวกในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอน

1.2 ปัจจัยสนับสนุนการสอน ซึ่งมีทั้งหมด 4 ปัจจัย ได้แก่

- 1.2.1 ครูที่มีลักษณะ เป็นกัลยาณมิตร
- 1.2.2 สื่อการศึกษาประเภทต่าง ๆ
- 1.2.3 คู่มือการสอนเด็ก
- 1.2.4 ระบบการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเด็กโดยละเอียด

แต่ละปัจจัยจะช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละ

ขั้นตอน

2. คู่มือครูสำหรับสอน เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง ประกอบด้วยสาระ
ดังต่อไปนี้

2.1 คำชี้แจงการใช้คู่มือครู

2.2 สภาพชีวิตและสภาพการเรียนรู้อย่างของเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง

2.3 แนวทางการพัฒนาเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง

2.4 การเลือกเนื้อหาที่จะนำมาจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่ เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง

2.5 การใช้กระบวนการเรียนการสอน เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง

2.6 ตัวอย่างแผนการสอน จำนวน 41 แผน พร้อมเอกสารประกอบการเรียนการสอนสำเร็จรูป สำหรับให้ครูในแหล่งก่อสร้างนำไปจัดการเรียนการสอนแก่ เด็กได้ทันที

3. ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้าง ปรากฏผล ดังนี้

3.1 ด้านครู ครูผู้ทดลองใช้กระบวนการมี 6 ท่าน ภายหลังจากทดลองใช้กระบวนการปรากฏว่า ครูมีคะแนนพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

3.1.1 ครูสัทภณี มีคะแนนประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 33.04 22.91 และ 28 ตามลำดับ และผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 60 นอกจากนี้จากบันทึกการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนอย่างเห็นได้ชัด

3.1.2 ครูวารุณี มีคะแนนประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนเพิ่ม คิดเป็นร้อยละ 34.78 26.04 และ 21.6 ตามลำดับ และผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 46.8 นอกจากนี้จากบันทึกการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนอย่างเห็นได้ชัด

3.1.3 ครูดารณี มีคะแนนประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 47.82 51.04 และ 30.8 ตามลำดับ และผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 78.8 นอกจากนี้จากบันทึกการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนอย่างเห็นได้ชัด

3.1.4 ครูทาริกา มีคะแนนประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 22.6 33.33 และ 21.2 ตามลำดับ และผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 62 นอกจากนี้ จากบันทึกการสังเกตการจัดการเรียนการสอนของครู พบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนอย่างเห็นได้ชัด

3.1.5 ครูจิราภา มีคะแนนประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 37.39 32.29 และ 9.2 ตามลำดับ และผู้วิจัย - ผู้ช่วยวิจัย ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูลดลง คิดเป็นร้อยละ 3.2

3.1.6 ครูชอนกลิ่น มีคะแนนประเมินตนเองด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอนเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 29.56 35.41 และ 9.2 ตามลำดับ และผู้วิจัย-ผู้ช่วยวิจัย ประเมินสมรรถภาพการสอนของครูลดลง คิดเป็นร้อยละ 2.6

3.2 ด้านเด็ก เด็กที่เรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ภายหลังการทดลองมีพัฒนาการด้านความรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อคิดคะแนนที่เพิ่มขึ้นเป็นค่าร้อยละ พบว่าสูงขึ้นเกินกว่าร้อยละ 15 ทุกเนื้อหาที่เด็กเรียน มีพัฒนาการด้านเจตคติสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อคิดคะแนนที่เพิ่มขึ้นเป็นค่าร้อยละพบว่าสูงขึ้นเกินกว่าร้อยละ 15 มีการนำความรู้ทุกเนื้อหาที่เรียนไปปฏิบัติเกินร้อยละ 50 ของข้อปฏิบัติที่ผู้วิจัยกำหนดให้เด็กนำความรู้ไปปฏิบัติ นอกจากนี้จากบันทึกการสังเกต เด็กขณะเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้พบการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กในด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านการนำความรู้ไปปฏิบัติอย่างชัดเจน

3.3 ด้านการใช้กระบวนการเรียนการสอน พบว่า ครูผู้ใช้กระบวนการเรียนการสอนทุกคน มีความพอใจต่อการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในระดับมาก (ระดับ 4) ถึงระดับมากที่สุด (ระดับ 5) ขึ้นไป

3.4 ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก ในงานวิจัยเรื่องนี้ ไม่มีการประเมินผลด้านนี้เป็นคะแนน แต่จากบันทึกการสังเกต พบว่า การสอนตามขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กดีขึ้น โดยครูปฏิบัติต่อเด็กด้วยความสุภาพ ครูเพิ่มการดูแล เอาใจใส่เด็กในด้านความเป็นอยู่และเรื่องการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน ครูลดการใช้คำพูดที่ทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณเองด้อย เปลี่ยนมาใช้คำพูดที่ช่วยให้เด็กเกิดกำลังใจและเกิดความมั่นใจในตนเอง ส่วนเด็กกล้าเข้ามาพูดคุยซักถามครู ขอความช่วยเหลือครูในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

4. ผลการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จากเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ว่า ในด้านครูภายหลังการทดลองใช้กระบวนการครูพัฒนาการ ด้านความรู้ ด้านเจตคติ และด้านสมรรถภาพการสอน สูงขึ้นเกินกว่า ร้อยละ 20 ในด้านเด็กภายหลังการทดลองใช้กระบวนการ เด็กมีพัฒนาการด้านความรู้ ด้านเจตคติ สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เมื่อคิดคะแนนที่เพิ่มขึ้นเป็น ค่าร้อยละต้องสูงเกินกว่าร้อยละ 15 ด้านการนำความรู้ที่เรียนไปปฏิบัติต้องเกินกว่า ร้อยละ 50 ของข้อปฏิบัติที่ผู้วิจัยกำหนดให้ เด็กนำความรู้ไปปฏิบัติ นอกจากนี้ครูผู้ทดลองใช้กระบวนการต้องมีความพอใจต่อกระบวนการในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งผลการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการ พบว่า เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดในศูนย์ เด็กก่อสร้างก่อสร้าง และศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรี สำหรับศูนย์เด็กก่อสร้างสวีกา พบว่า ผลการประเมินไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ในด้านสมรรถภาพการสอน ซึ่งลดลงกว่าก่อนการทดลอง และที่ครูประเมินตนเองด้านสมรรถภาพการสอน ผลปรากฏว่าเพิ่มขึ้นไม่ถึงร้อยละ 20

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยขออภิปรายประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากหลักการ ทฤษฎีที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เด็กเผชิญอยู่ เมื่อครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก จึงสามารถทำให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นโดยรอบด้าน ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า บุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการดีขึ้น ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก เนื่องจากขั้นตอนสำคัญของกระบวนการ คือ การให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสมจากตัวแบบที่มีการแสดงออกที่ดี โดยได้รับความคาดหวังที่ดี และได้รับกำลังใจและความช่วยเหลือจากครู ซึ่งเรื่องนี้ผู้ปกครองเด็กสามารถช่วยเหลือเด็กได้หลายวิธี ได้แก่ การเป็นตัวแบบที่ดี การกระตุ้นให้เด็กเลียนแบบ การให้การเสริมแรงทางบวกแก่เด็ก เมื่อเด็กเลียนแบบจากตัวแบบที่ดีได้สำเร็จ เพื่อให้เด็กนำความรู้ที่เรียนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การนำกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไปใช้ หากจะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ครูต้องขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเด็ก โดยเริ่มแรกครูอาจจะ ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองเด็กให้ได้เสียก่อน ซึ่งไม่ใช่เรื่องลำบากสำหรับครู เพราะผู้ปกครองเด็กจะอยู่ในบริเวณเดียวกับศูนย์เด็กก่อสร้างอยู่แล้ว ทำให้ครูกับผู้ปกครองเด็ก ติดต่อสร้างความสัมพันธ์กันได้ง่ายโดยสะดวก หากครูใช้ความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อกันนี้ให้ผู้ปกครอง เห็นประโยชน์ในการร่วมมือกันพัฒนาเด็ก และครูลงมือทำหรือช่วยให้เด็ก เกิดการเปลี่ยนแปลง ไปในทางที่ดี เมื่อผู้ปกครองเห็นประโยชน์ที่เกิดกับบุตรหลานของตน ก็จะทำให้ความร่วมมือกับครู อย่างสม่ำเสมอ

2. คู่มือครูที่จัดทำขึ้นในงานวิจัยนี้ จัดทำขึ้นภายหลังการทดลองใช้กระบวนการเรียน การสอน ทำให้คู่มือครูมีรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนแก่ครูอย่างแท้จริง เนื่องจากขณะที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพื้นฐาน ครูและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ให้เด็กในแหล่งก่อสร้าง ต่างแสดงความเห็นต้องการจะได้คู่มือครูที่เขียนขึ้นจากการศึกษาพื้นฐาน สภาพปัญหาการจัดการศึกษาในศูนย์เด็กก่อสร้างอย่างแท้จริง และต้องการให้คู่มือครูมีรายละเอียด ที่เป็นข้อเสนอแนะ หรือ แผนการสอน หรือสื่อประกอบการจัดการเรียนการสอนจำนวนมาก ๆ เพื่อที่ ครูจะได้นำไปใช้จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กได้ทันที เพราะครูในแหล่งก่อสร้างส่วนใหญ่มีภาระ งานมาก จึงไม่มีเวลาเตรียมการสอน และครูไม่มีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก การที่ผู้วิจัยจัดทำคู่มือครูที่ตอบสนองความต้องการของครู จึงเป็นการช่วยครูให้มีแนวทางในการ จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะได้นำคู่มือครูไป เผยแพร่และให้ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างต่าง ๆ ได้ใช้ เมื่อครูพบข้อบกพร่อง ครูอาจช่วยปรับปรุง คู่มือครูดังกล่าวให้สมบูรณ์และเป็นประโยชน์แก่ครูและเด็กในศูนย์เด็กก่อสร้างต่อไป

3. ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาใน แหล่งก่อสร้าง ปรากฏว่า ครูทั้ง 6 ท่าน มีการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ด้านเจตคติ ในทาง ที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ส่วนด้านสมรรถภาพการสอน ครู 4 ท่าน จากครูศูนย์เด็กก่อสร้างก่อศิริ และศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรี มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นเช่นกัน สำหรับครู 2 ท่าน จาก ศูนย์เด็กก่อสร้างสวิภา ไม่พบการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ส่วนเด็ก ผลการทดลองใช้ กระบวนการเรียนการสอนพบว่า เด็กมีความรู้ เจตคติ และการนำความรู้ไปปฏิบัติสูงขึ้นอย่าง

เห็นได้ชัด ดังนั้นในการอภิปรายประเด็นผลการทดลองใช้กระบวนการ ผู้วิจัยขอเน้นอภิปราย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวครูและเด็ก ดังนี้

3.1 ความเปลี่ยนแปลงในตัวครู จากผลการทดลองพบว่า ในด้านความรู้ เจตคติ และสมรรถภาพการสอนของครู ภายหลังจากทดลองใช้กระบวนการ เรียนการสอนปรากฏว่า ครูจำนวน 4 ท่าน จากศูนย์เด็กก่อสร้างก่อสร้างกอสศิริและศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรีมีการ เปลี่ยนแปลง เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดังนี้

3.1.1 ในด้านความรู้ เนื่องจากครูทั้ง 4 ท่านไม่ได้รับการศึกษาด้าน การสอนเด็กด้วยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้างมาก่อน จึงไม่มั่นใจว่าตนมีความรู้ในการสอน เด็กตามกระบวนการ เรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แต่เมื่อเริ่มทดลองใช้กระบวนการ เรียนการสอน ภายใต้งานแนะนำช่วยเหลือของผู้วิจัย ทำให้ครูมีความมั่นใจว่าตนมีความรู้ในการสอน เด็กกลุ่มนี้ เพิ่ม มากขึ้นครูทั้ง 4 ท่าน พูดกับผู้วิจัยว่า ตนมีความรู้เพิ่มมากขึ้นเพราะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กับ ผู้วิจัยเสมอ ๆ และความรู้ที่ผู้วิจัยให้แก่ครู เมื่อครูนำไปปฏิบัติเด็กจะ เปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เสมอ จากเหตุการณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การให้ความรู้ในการสอนเด็ก ด้วยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้างแก่ครู ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการสอนเด็ก ช่วยให้ ครูกล้าอภิปรายแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก และช่วยให้ครูกล้าคิดริเริ่มในการจัด กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาเด็ก

3.1.2 ในด้านเจตคติ เดิมครูทั้ง 4 ท่าน จากศูนย์เด็กก่อสร้างก่อสร้างกอสศิริ และ ศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรีมีความเห็น เกี่ยวกับการสอนว่า ครูไม่มีความจำเป็นต้องจัดการเรียน การสอนให้เด็ก เพราะ เด็กมาเรียนช่วงเวลาสั้น ๆ และครูคิดว่าการเรียนการสอนของครูไม่มีผล ต่อการพัฒนาหรือการ เปลี่ยนแปลงเด็กให้ดีขึ้น เมื่อครูมีความคิดเช่นนี้ ครูจึงไม่กระตือรือร้นในการ จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก แต่ขณะทดลองใช้กระบวนการ เรียนการสอน ครูเห็นความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็ก โดยครูสังเกตเห็นว่าเด็กสนใจและกระตือรือร้นในการเรียน เด็กมี อารมณ์ร่าเริงแจ่มใส เด็กเรียนและทำกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีชีวิตชีวา เด็กนำความรู้ ที่ครูสอนไปพูดไปเล่าให้ผู้ปกครองฟัง และนำความรู้ไปใช้ที่บ้าน ผู้ปกครองมีก่นำมาเล่าให้ครูและ ผู้วิจัยฟังเสมอว่า พอใจที่เห็นลูกของตนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น เมื่อครูทั้ง 4 ท่าน เห็นเช่นนี้ จึงเริ่มเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็ก ดังนั้นครูทั้ง 4 ท่าน จึงแสดง

ความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กอย่างเต็มความสามารถ เวลาผู้วิจัยแนะนำกิจกรรมใดที่จะช่วยพัฒนาเด็กให้ดีขึ้น ครูทั้ง 4 ท่าน จะนำไปปฏิบัติด้วยความเต็มใจทันที

จากสภาพการณ์ข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เจตคติของครูที่มีต่อการสอนสามารถเปลี่ยนแปลงได้ หากครูเป็นคนมีความรับผิดชอบ และมีปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ การได้รับความรู้ ได้รับความแนะนำเกี่ยวกับการสอน และการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติในสภาพการทำงานจริง และได้เห็นผลการทำงานที่ทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

3.1.3 ในด้านสมรรถภาพการสอน เดิมครูทั้ง 4 ท่าน จากศูนย์เด็กก่อสร้าง ก่อศิริ และศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรีไม่มีความรู้ และไม่มีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็ก เมื่อผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยไปประเมินสมรรถภาพการสอนของครู ครูจึงได้คะแนนต่ำมากในทุกด้าน แต่ขณะทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนภายใต้คำแนะนำของผู้วิจัย ครูทั้ง 4 ท่าน พยายามที่จะจัดการเรียนการสอนให้ได้ตามที่ผู้วิจัยให้คำแนะนำ นอกจากนี้ยังนำความสามารถพิเศษที่ครูแต่ละคนมีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนอย่างเต็มความสามารถ เช่น ครูลักษณะมีความสามารถในการทำงานศิลปะ การวาดรูป การตกแต่งป้ายนิเทศ ครูลักษณะจะแสดงฝีมือในการทำสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ การแต่งป้ายนิเทศ การจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์เด็กก่อสร้างเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ ครูวารุณีพยายามที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละชั้นตอนให้น่าสนใจ ครูจึงพยายามชักชวนวิธีและขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับผู้วิจัยเสมอ ๆ ครูดารณีมีความสามารถในการทำขนม ครูดารณีจึงพยายามสอนเนื้อหาเกี่ยวกับการทำขนมที่มีประโยชน์ให้แก่เด็กเสมอ ๆ เพื่อให้เด็กเลิกรับประทานขนมที่ไม่มีประโยชน์โดยเด็ดขาด ส่วนครูทาริกาเป็นครูที่ลายมือสวยและผลิตสื่อจากเศษวัสดุได้ดี ครูทาริกานำความสามารถพิเศษด้านนี้มาช่วยครูดารณีจัดการเรียนการสอนที่ครูทั้ง 4 ท่านทุ่มเทเวลาและความคิดในการจัดการเรียนการสอนเด็กอย่างเต็มความสามารถ ทำให้เกิดผลดีต่อเด็ก ต่อหน้าที่การงาน โดยผู้วิจัยคอยให้การสนับสนุนช่วยเหลือและให้กำลังใจครูตลอดระยะเวลาการทดลอง ทำให้ครูภาคภูมิใจในผลงานของตน ความภาคภูมิใจนี้เป็นตัวเสริมแรงผลักดันให้ครูปรับปรุงการสอนของตนอยู่เสมอ เมื่อถึงระยะสุดท้ายของการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยไปประเมินสมรรถภาพการสอนของครู จึงพบความเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นทุกด้าน ทำให้ครูทั้ง 4 ท่าน ได้คะแนนพัฒนาการด้านสมรรถภาพการสอนสูงกว่าการทดลองมาก

จากข้ออภิปรายข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูสามารถทำได้ หากใช้กระบวนการนิเทศที่เหมาะสม ได้แก่ การนิเทศโดยเริ่มต้นจากการนำความถนัดและความสามารถ เดิมของครูมา เป็นพื้นฐานในการพัฒนาครู การสนับสนุนช่วยเหลือ และให้กำลังใจครูในเรื่องการสอน

สำหรับครู 2 ท่าน ในศูนย์เด็กก่อสร้างสีวิภา จากผลการประเมินไม่พบการเปลี่ยนแปลงในด้านสมรรถภาพการสอนภายหลังการทดลองใช้กระบวนการ ทั้ง ๗ ที่ก่อนการทดลอง เมื่อผู้วิจัยไปสอบถามข้อมูลด้านการศึกษาของครู และไปสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก พบว่า ครูทั้งสองท่านจบการศึกษาระดับปริญญาตรีสาขาประถมศึกษา และครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก ครูปฏิบัติต่อเด็กด้วยความสุภาพ นุ่มนวล พูดกับเด็กด้วยวาจาสุภาพ อ่อนหวาน ผู้วิจัยคาดคะเนว่าผลการทดลองใช้กระบวนการ เรียนการสอนในศูนย์ เด็กก่อสร้างแห่งนี้จะต้องมีประสิทธิภาพสูงขึ้น แต่ขณะทดลองใช้กระบวนการ เรียนการสอน ผู้วิจัยสังเกตพบอุปสรรคสองประการที่ทำให้สมรรถภาพการสอนของครูลดลง อุปสรรคสำคัญประการแรก คือ ลักษณะครู ครูทั้งสองท่านเป็นผู้ไม่รับผิดชอบในการทำงาน พยายามเลี่ยงหรือผลักภาระงานของตนให้อีกฝ่ายทำ ในเรื่องการสอนจะเกี่ยวกับสอนเด็ก ทั้ง ๗ ที่เด็กมีความต้องการจะเรียนและขอร้องครูให้สอน แต่ครูไม่ได้ทำตามคำขอของเด็ก ทั้ง ๗ ที่ครูพูดกับเด็กเสมอว่า "ครูรักพวกหนู" เมื่อผู้วิจัยแนะนำให้สอนตามกระบวนการ เรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ครูทั้งสองท่านจะทำตามในระยะเดือนแรก จากนั้นเมื่อผู้วิจัยไปติดตามผลจะบอกผู้วิจัยว่าไม่สอนเด็กโดยมีข้ออ้างอยู่ 2 ประการ คือ เด็กมาเรียนน้อย และเหนื่อยจากการทำอาหารให้เด็ก จึงไม่สามารถสอนได้ อุปสรรคประการที่สองคือ บริษัทนายจ้างของครูไม่มาติดตาม และตรวจสอบการทำงานของครู ปลอ่ยให้ครูดำเนินงานไปตามลำพัง

จากสภาพการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าในการนำกระบวนการเรียนการสอนไปทดลองใช้ให้ได้ผลกับศูนย์ เด็กก่อสร้างที่มีครูที่ไม่มีความรับผิดชอบและทางบริษัทนายจ้างไม่ได้มาติดตามและตรวจสอบการทำงานของครู อาจจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบริษัทนายจ้างให้ส่งหัวหน้าฝ่ายบุคคลให้ เข้ามานิเทศติดตามการทำงานของครูอย่างใกล้ชิด สิ่งใดที่ครูนำมาเป็นข้ออ้างในการไม่จัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก ทางบริษัทนายจ้างต้องแก้ไข เช่น การจ้างแม่บ้านมาทำอาหาร และทำความสะอาดศูนย์เด็ก เพื่อให้ครูทุ่มเทเวลาให้กับการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนให้แก่ครู เพื่อให้ครูนำไปประกอบการสอนเด็กเป็นต้น

3.1.4 ในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก แม้ว่าในงานวิจัยเรื่องนี้จะไม่มี การประเมินผลด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก แต่ก่อนการทดลอง ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างก่อสร้างก่อศิรีและ ศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรีจัดการเรียนการสอนซึ่งเน้นการอ่านออกเขียนได้ เมื่อเห็นเด็กไม่สนใจและ ไม่กระตือรือร้นในการเรียน ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างก่อสร้างก่อศิรีจะลงโทษเด็กด้วยการดูและตี และใช้คำพูด ที่บั่นทอนความรู้สึกของเด็ก เช่น "แค่นี้ก็ทำไม่ได้แยะแล้ว" ส่วนครูในศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรีจะ ลงโทษเด็กด้วยการดู การตี และการเคาะศีรษะ และใช้คำพูดที่เด็กรู้สึกว่าตนด้อยคนเป็นเด็ก ที่ทำอะไรไม่ได้ เช่น "...ทำไมโง่งอย่างนี้" บางครั้งครูจะตักเตือนเด็กด้วยเสียงอันดังว่า"ใช้ตัวนั้นทำไม ไม่อ่าน เคียวโคนไม้" สิ่งที่ครูประพฤติปฏิบัติต่อเด็กทำให้ผู้วิจัยเกิดความวิตกว่าครูจะไม่สามารถ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและท่าทีที่ครูแสดงออกกับเด็กได้ แต่ขณะทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยพบว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงท่าทีและ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แสดงออกกับเด็กในทางที่ดีอย่าง เห็นชัด เช่น ลดการลงโทษเด็กลงจากที่เคยตีเด็กเสมอ ๆ เป็นนาน ๆ จะตีเด็กสักครั้งและตี เฉพาะในกรณีที่เด็ก ซึ่งครูได้ใช้วิธีลงโทษอย่างอื่นไปแล้วแต่ใช้ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ เด็กไม่ได้ ส่วนในด้านการใช้คำพูดครูทั้ง 4 ท่าน ใช้คำพูดที่เหมาะสมโดยเลิกใช้คำพูดที่ทำให้เด็ก รู้สึกว่าตนด้อย หรือตนไร้ความสามารถ หรือตนเป็นเด็กที่เลวร้าย

จากสถานการณ์และ เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การที่ครู เปลี่ยนแปลงท่าทีและพฤติกรรมที่แสดงกับเด็กไปในทางที่ดีขึ้น เนื่องจาก

- ก. ขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอน เน้นให้ครูแสดงท่าทีและคำพูด ที่เป็นมิตรกับ เด็ก
- ข. ผู้วิจัยเป็นตัวแทนให้ครูทั้ง 4 ท่านได้เห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติและ คำพูดที่เหมาะสมในการนำมาใช้กับ เด็ก
- ค. ปฏิกริยาของเด็กที่แสดงออกภายหลังจากที่เห็นครูเปลี่ยนท่าทีมา เป็นมิตรกับเด็ก คือ เด็กรำเริงแจ่มใส เด็กแสดงออก/ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ เด็กกระตือรือร้นในการเรียน เด็กกล้าเข้าใกล้ครูและชวนครูพูดคุยในเรื่องต่าง ๆ ที่เด็กสนใจ การที่เด็กมีปฏิกริยาต่าง ๆ ข้างต้น ทำให้ครูตระหนักด้วยตนเองว่า ถ้าตนปฏิบัติต่อเด็กอย่างครูที่ เป็นกัลยาณมิตรกับศิษย์แล้ว เด็กจะเป็นเด็กที่มีชีวิตชีวา การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่มีชีวิต ชีวา ทำให้ครูรู้สึกสนุกและรู้สึกว่าตนประสบความสำเร็จในการทำงาน

3.2 ความเปลี่ยนแปลงในตัวเด็ก เด็กห้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่ง ก่อสร้างที่ผู้วิจัยไปทดลองใช้กระบวนการทั้ง 3 แห่ง มีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่น่าพอใจในทุกด้าน ดังนี้

3.2.1 ด้านความรู้ ก่อนการทดลองเด็กมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองและเรื่องที่อยู่แวดล้อมตนเองน้อยมาก เด็กไม่กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวแต่ขณะทดลองใช้กระบวนการ เด็กมีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเองและเรื่องที่อยู่แวดล้อมตนเองมากขึ้น เด็กแสดงความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยแสดงออกชัดเจนทางคำพูดที่มีกถามครูและผู้วิจัยถึงเรื่องต่าง ๆ ที่ตนสนใจ บางครั้งเด็กจะเสนอแนะกิจกรรมที่เขาต้องการทำ เพื่อให้ครูจัดให้ตามความต้องการ

การเปลี่ยนแปลงข้างต้น น่าจะเนื่องมาจากสาเหตุ 3 ประการ ได้แก่

- ก. ลักษณะเนื้อหาที่นำมาสอนเด็ก กำลังเป็นปัญหาที่เด็กประสบ เด็กจึงให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ
- ข. เด็กได้รับความรู้จากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- ค. การทดสอบเด็กก่อนเรียนและหลังเรียน ช่วยกระตุ้นให้เด็กกระตือรือร้นที่จะรู้ค่าตอบที่ถูกต้องของเนื้อหาต่าง ๆ ที่ครูสอน

3.2.2 ด้านเจตคติ ก่อนการทดลอง เด็กส่วนใหญ่ไม่กระตือรือร้นในการเรียนเวลาครูให้ทำกิจกรรมใดเด็กจะทำอย่างผิน ๆ ระหว่างทำกิจกรรมเด็กบางคนจะแสดงความไม่มั่นใจว่าตนจะสามารถทำได้ เด็กบางคนทำกิจกรรมด้วยอาการระมัดระวังตัว เพราะกลัวทำผิดแล้วจะถูกครูลงโทษ แต่ขณะทดลองใช้กระบวนการ เด็กมีการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนทางด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ เด็กกระตือรือร้นในการเรียน เด็กทำกิจกรรมด้วยความสนใจและมั่นใจ ระหว่างทำกิจกรรมเด็กยิ้ม หัวเราะ และเด็กกล้าแสดงออกมากขึ้น เด็กที่เคยเงียบขรึมไม่ยอมพูดกับครูหรือพูดกับครูด้วยเสียงค่อยมากจนแทบไม่ได้ยิน เปลี่ยนเป็นยิ้มแย้มและพูดเสียงดังจนได้ยินทั่วห้อง นอกจากนี้ เด็ก เริ่ม เข้ามาหาครูเพื่อพูดคุยหรือขอความช่วยเหลือจากครู และเข้ามาอาสามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจะจัดให้เด็ก

การเปลี่ยนแปลงข้างต้น น่าจะเนื่องมาจากครูปฏิบัติต่อเด็กด้วย
ท่าทีที่เป็นมิตร และครูเลือกจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก

3.2.3 ด้านการนำความรู้ไปใช้ ก่อนการทดลอง ครูในศูนย์เด็กก่อสร้าง
ทั้ง 3 แห่ง ไม่ได้สอนเนื้อหาที่อยู่ใกล้ตัวเด็ก และเนื้อหาที่มาจากสภาพปัญหาชีวิตที่เด็กประสบ ดังนั้น
การจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมายังไม่ได้มุ่งเพื่อให้เด็กนำความรู้ที่เรียนไปใช้ แต่ขณะทดลองใช้
กระบวนการ ครูและผู้วิจัยร่วมกันเลือกเนื้อหาที่เมื่อเด็กเรียนแล้ว จะสามารถนำความรู้ไปใช้
แก้ปัญหาที่เด็กประสบในชีวิตประจำวันได้ ปรากฏว่าเด็กในศูนย์เด็กก่อสร้างทั้ง 3 แห่ง นำความรู้
ในเนื้อหาที่เรียนไปใช้เกินร้อยละ 50 ของจำนวนข้อปฏิบัติที่กำหนดทำให้เด็กนำไปปฏิบัติ ซึ่งเด็ก
ทุกคนนำไปปฏิบัติในลักษณะปฏิบัติเองโดยพ่อแม่และครูไม่ต้องเตือน

การที่เด็กนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในการแก้ปัญหาที่เด็กประสบใน
ชีวิตประจำวันได้ เกินกว่าร้อยละ 50 เนื่องจาก

ก. เนื้อหาที่นำมาสอนเด็ก มาจากการศึกษาสภาพปัญหาที่
เด็กประสบในขณะนั้น เมื่อนำไปสอนทำให้เด็กเรียนรู้เร็วขึ้น

ข. กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีขั้นตอนการสอนที่
ให้โอกาสเด็กได้เห็นตัวแบบที่ดีหลาย ๆ ตัวแบบ ตัวแบบเหล่านี้ล้วนได้รับรางวัล/ผลกรรมที่ดี และ
เด็กได้เห็นตัวแบบที่ประพฤติไม่ดีแล้วได้รับโทษ ซึ่งทำให้เด็กเกิดความประทับใจ เมื่อถึงเวลาให้
เด็กแสดงตามตัวแบบ เด็กจะเลียนแบบตัวแบบที่ดีเพื่อจะได้รับรางวัล/ผลกรรมที่ดีบ้างและหลีกเลี่ยง
การทำตามตัวแบบที่ประพฤติไม่ดี เพราะเกรงจะได้รับโทษเหมือนที่ตัวแบบได้รับ

ค. ท่าทีและพฤติกรรมของครูและผู้ปกครองเด็ก มีส่วนทำให้เด็ก
เลียนแบบตัวแบบที่ดีในเวลาที่อยู่ในศูนย์เด็ก และเวลาที่อยู่บ้าน เนื่องจากตลอดระยะเวลาการ
ทดลอง ครูและผู้ปกครองร่วมมือกันเป็นผู้ให้รางวัล/ผลกรรมที่ดีแก่เด็ก เมื่อเด็กเลียนแบบพฤติกรรม
ตัวแบบที่ดี ซึ่งท่าทีและการแสดงออกของผู้ปกครองเด็กข้างต้น เป็นตัวเสริมแรงทางบวกที่สำคัญที่
ทำให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบที่ดี จนกระทั่งคิดเป็นนิสัย

ง. สถานการณ์ปัญหาที่เด็กประสบอยู่ในขณะนั้น ทำให้เด็กต้อง
เลือกเลียนแบบตัวแบบที่มีพฤติกรรมและการแสดงออกที่ดี เพื่อแก้ปัญหาที่ตนประสบอยู่

จ. เด็กที่ได้รับรางวัล/ผลกรรมที่ดีตามตัวแบบที่ตนเห็นเสมอ ๆ
มีแนวโน้มเพิ่มความประพฤติที่ดีในเรื่องอื่น ๆ ง่ายขึ้น

3.2.4 ด้านพัฒนาการเด็ก ก่อนการทดลอง พัฒนาการเด็กในด้านร่างกาย

จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ถูกละเอียด แต่ขณะทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน เด็ก
ทุกวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้ดีขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่ได้มีการวัดพัฒนาการในด้านนี้
แต่กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตามกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีลักษณะที่ช่วยให้เด็กมี
พัฒนาการดีขึ้นอย่างสังเกตได้ชัด ดังนี้

เด็กวัย 2 ปีเศษ ถึง 3 ปี ได้ทำกิจกรรมส่งเสริมทักษะการ
เรียนรู้ที่เด็กจำเป็นต้องได้รับ ได้แก่ การทำกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
กิจกรรมพัฒนาประสาทสัมผัส กิจกรรมนับจำนวนจากของจริง กิจกรรมปฏิบัติตามคำสั่ง ซึ่งทำให้
เด็กนับจำนวน 1 - 5 ได้ เด็กมาเรียนโดยไม่ร้องไห้ เด็กเข้าใจคำสั่งของครูเมื่อครูสั่งสั้น ๆ
โดยใช้คำพูดง่าย ๆ

เด็กวัย 3 ปีเศษถึง 5 ปี ได้ทำกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้
ที่เด็กจำเป็นต้องได้รับ ได้แก่ การทำกิจกรรมพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ กิจกรรมพัฒนา
ประสาทสัมผัส กิจกรรมพัฒนาทักษะด้านคณิตศาสตร์และการใช้ภาษา ทำกิจกรรมฝึกสังเกต ฝึกการ
อยู่ร่วมกัน ซึ่งทำให้เด็กใส่/ถอดกระดุมเสื้อได้ รูดซิปได้ เขียนเส้นพื้นฐานได้ ระบายสีรูปได้ คมมือ
เคาะจังหวะได้ ร้อยเชือกได้ ใช้คำถามถามครูในเรื่องที่สนใจได้ นับเลข 1 - 10 ได้ และ
บวกลบเลขหนึ่งหลักได้ เล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ได้

เด็กวัย 6 ปี ถึง 7 ปี ได้ทำกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่
จำเป็นสำหรับเด็ก ได้แก่ ทักษะการคำนวณและภาษา ฝึกการสังเกต ฝึกการอยู่ร่วมกัน ซึ่งทำให้
เด็กเขียนคำได้ ใช้ภาษาสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีขึ้น เข้าใจคำที่เป็นนามธรรม นับเลขได้ 1 - 10 ทำเลข
บวกลบ 1 หลักได้ รู้จักเล่นกับเพื่อนกลุ่มใหญ่ขึ้น รู้จักรักษากติกาที่กำหนดไว้

เด็กวัย 7 - 12 ปี ได้ทำกิจกรรมส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น
สำหรับเด็ก ได้แก่ ทักษะการคำนวณและภาษา การฝึกสังเกต ซึ่งทำให้เด็กเขียนคำที่สะกดไม่ตรง
ตามมาตราได้ ทำเลขบวกลบ 2 หลักที่มีการทดและขอยืมได้ เขียนข้อความสั้น ๆ ประมาณ
2 - 5 บรรทัด สื่อสารกับผู้อื่นได้

4. ผลการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้างในด้านครู เมื่อเทียบกับเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการพบว่า เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการเพียง 4 ท่าน ส่วนอีก 2 ท่านไม่เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพ ในการอภิปรายผลเรื่องนี้ ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลประเด็นที่ครูทั้ง 4 ท่าน จากศูนย์เด็กก่อสร้างก้อศิริ และศูนย์เด็กก่อสร้างนครศรีธรรมราชภาพการสอนเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินว่าน่าจะ เนื่องจาก

ก. กระบวนการเรียนการสอนแต่ละขั้นตอนพัฒนาจากพื้นฐานสภาพปัญหาชีวิตที่เด็กประสบ จากสภาพการเรียนรู้ของเด็ก จากสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในศูนย์เด็กก่อสร้าง และจากหลักการ ทฤษฎีต่าง ๆ ทำให้กระบวนการเรียนการสอนมีความสอดคล้องกับสภาพของเด็ก การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการ จึงสามารถทำให้เด็กมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ดีขึ้นโดยรอบด้าน

ข. ลักษณะกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นกระบวนการสอนที่เอื้อให้การสอนแต่ละครั้งจับสัมบูรณ์ จึงสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดความต่อเนื่องในการเรียนของเด็กซึ่งไม่สามารถเรียนอย่างสม่ำเสมอได้

ค. ลักษณะเนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1) ลักษณะเนื้อหาที่นำมาสอนเด็ก มีความสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน เนื่องจากเนื้อหาที่นำมาสอนตามกระบวนการจะจัดทำเป็นหน่วยย่อย ๆ และเป็นเนื้อหาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวเด็ก ซึ่งเด็กสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ เช่น การรักษาสุขภาพอนามัย การระมัดระวังการเล่น ฯลฯ ลักษณะเนื้อหาข้างต้นสอดคล้องกับขั้นตอนการสอนแต่ละขั้น เพราะการเรียนเนื้อหาเป็นหน่วยย่อย ๆ ทำให้สามารถจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนได้หลากหลาย และขั้นตอนการสอนขั้น เสนอตัวแบบแก่เด็ก ขั้นทำตามตัวแบบ เป็นขั้นตอนการสอนที่ช่วยให้เด็กนำความรู้ที่เรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2) เนื้อหาที่นำมาสอนเด็กมีความยืดหยุ่นมาก และมีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตของเด็กอย่างแท้จริง เนื่องจากลักษณะ เนื้อหาที่นำมาสอนเด็ก นำมาจากสภาพ เหตุการณ์ และปัญหาที่เด็กประสบอยู่ในขณะนั้น ดังนั้นครูจึงสามารถจัดเนื้อหาให้ยืดหยุ่นสอดคล้องกับสภาพปัญหา

ชีวิตของเด็กได้เสมอ ซึ่งทำให้เด็กสนใจเรียนและเรียนได้ดี เพราะเป็นการเรียนเรื่องใกล้ตัวเด็ก เมื่อเรียนแล้วให้นำไปใช้จริง เมื่อเกิดผลดี เด็กจะนำความรู้ไปปฏิบัติจนคิดเป็นนิสัย

ง. ลักษณะสื่อที่นำมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน เน้นสื่อที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเด็กสามารถสัมผัสและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ได้แก่ สื่อที่เป็นวัตถุจริง สื่อที่เป็นเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน สื่อที่เป็นบุคคลจริง ๖ ในชุมชน ฯลฯ สื่อต่าง ๆ ข้างต้น มีความสอดคล้องกับกระบวนการสอน และลักษณะเนื้อหาที่นำมาสอนเด็ก ทำให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างได้ผลภายในเวลาที่รวดเร็วยิ่งขึ้น

จ. ลักษณะครูในศูนย์เด็กก่อสร้าง ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างทั้ง 2 แห่ง มีลักษณะบางประการที่ทำให้การนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้เกิดประสิทธิภาพ ลักษณะดังกล่าว ได้แก่

1) ความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายก่อนเริ่มการทดลอง ผู้วิจัยชี้แจงรายละเอียดการวิจัย และรายละเอียดเกี่ยวกับการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน จากนั้นผู้วิจัยเน้นกับครูทั้ง 4 ท่านว่า การทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนนี้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูเป็นอย่างมาก ครูทั้ง 4 ท่าน เมื่อรับทราบรายละเอียดต่าง ๆ ข้างต้น ได้รับปากกับผู้วิจัยว่าจะให้ความร่วมมือในการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งตลอดระยะเวลาการทดลอง ครูทั้ง 4 ท่าน ได้ให้ความร่วมมือในการทดลองอย่างเต็มที่ พฤติกรรมสังเกตได้ชัดคือ การยอมเสียสละเวลาพักผ่อนในตอนค่ำ (ตั้งแต่เวลา 19.00 น. ถึง 21.00 น. บางคืนเตรียมการสอนถึง 02.00 น) ประชุมร่วมกับผู้วิจัย เตรียมการสอน และจัดสภาพแวดล้อมภายในศูนย์เด็กก่อสร้างเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก

2) ความใส่ใจ ตลอดการทดลอง ครูทั้ง 4 ท่าน มีกพิศุคคอยแลกเปลี่ยนความรู้ในเรื่องการสอนเด็กกลุ่มนี้กับผู้วิจัยเสมอ ๖ พฤติกรรมที่สังเกตได้ชัดคือ การอภิปราย แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน เช่น ลักษณะตัวแบบใดที่เด็กในศูนย์เด็กก่อสร้างประทับใจเป็นพิเศษ หรือลักษณะสื่อแบบใดที่เหมาะสมกับเด็กในศูนย์เด็กก่อสร้างที่สุด เป็นต้น

3) ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ตลอดการทดลองครูทั้ง 4 ท่าน เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดกับตัวเด็ก เป็นไปในทางที่ดีขึ้นและผู้ปกครองเด็กมีความพอใจ ครูทั้ง 4 ท่าน ยิงทุ่มเทกำลังกาย กำลังสติปัญญา ช่วยกันจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเด็กอย่างเต็มที่ พฤติกรรมที่สังเกตได้ชัด คือ ครูกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก และครูพยายามใช้วิจารณ์และความคิดริเริ่มในการเลือกจัดประสบการณ์ที่ช่วยพัฒนาเด็ก เมื่อเห็น

ข้อบกพร่องจากการจัดประสบการณ์ ครูหาทางแก้ไข แม้ในการแก้ไข ครูต้องเสียสละเวลา เสียสละเงิน ครูก็ยินดี

สำหรับครู 2 ท่าน จากศูนย์เด็กก่อสร้างสีวิภา ผลการประเมินพบว่าไม่เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการ ในด้านสมรรถภาพการสอน ซึ่งลดลงกว่าก่อนการทดลอง ร้อยละ 3.2 และ 2.6 ตามลำดับ และที่ครูประเมินตนเองด้านสมรรถภาพการสอน ผลปรากฏว่า เพิ่มขึ้นเพียง 9.2 ซึ่งน่าจะเนื่องมาจาก

ก. ลักษณะครู ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างสีวิภา มีลักษณะตรงกันข้ามกับครูในศูนย์เด็กก่อสร้างกอกิรีและศูนย์เด็กก่อสร้างนราศรี ดังนี้

- 1) ความไม่รับผิดชอบ ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างสีวิภาไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ พฤติกรรมที่เห็นชัด คือ การแย่งกันทำงาน การแย่งกันสอนเด็ก และการปิดความรับผิดชอบของตนให้ผู้อื่น
- 2) ความไม่ใส่ใจ ครูในศูนย์เด็กก่อสร้างสีวิภา ไม่สนใจที่จะซักถาม แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้วิจัยเกี่ยวกับการสอนเด็กเลย ทั้ง ๆ ที่ผู้วิจัยชวนสนทนาแต่ครูทั้งสองท่านกลับชวนผู้วิจัยสนทนาเกี่ยวกับ ละครโทรทัศน์ แฟชั่น คาราโอเกะที่เป็นที่นิยมอยู่ในปัจจุบัน
- 3) ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าประโยชน์ส่วนรวม พฤติกรรมที่เห็นชัด ได้แก่ เมื่อผู้ปกครองเด็กในชุมชนมาขอความช่วยเหลือ เช่น ขอให้ช่วยดูบุตรหลานตอนเย็น ถ้าไม่มีคำตอบแทนให้ครู ครูจะไม่ดูแลเด็กให้ หรือเมื่อผู้วิจัยชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเด็กในทางที่ดีขึ้น หากครูจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กอย่างสม่ำเสมอ แต่ครูยังคงจัดการเรียนการสอนให้เด็กบางวัน

ข. นโยบายของบริษัท นโยบายของบริษัทที่เป็นนายจ้างของครูมีนโยบายให้ครูดูแลเด็กให้มีอาหารรับประทาน และมีความปลอดภัย โดยครูไม่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็ก

ค.. การไม่ติดตามงานของหัวหน้าหน่วยงาน ทำให้ครูละเลยการดูแลเอาใจใส่เด็ก พฤติกรรมที่เห็นชัด คือ การปล่อยให้เด็กเล่นดิน ททราย กลางแดด ตลอดวัน

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องกับครูและเด็กในศูนย์เด็กก่อสร้างในระหว่างการศึกษา
ดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กกลุ่มนี้
มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่จะจัดตั้งศูนย์เด็กก่อสร้างขึ้น มีดังนี้

1.1 ด้านจำนวนบุคลากร ควรมีอย่างน้อย 3 คน ได้แก่ ครู 1 คน ครูพี่เลี้ยง
1 คน แม่บ้านทำอาหาร และทำความสะอาดศูนย์ 1 คน

1.2 ด้านการพิจารณารับสมัครบุคลากรที่เป็นครู ควรเลือกบุคคลที่รักเด็ก มีความ
รับผิดชอบในการทำงาน

1.3 ด้านนโยบายการทำงาน หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบ ศูนย์เด็กก่อสร้าง
ต้องกำหนดเป็นนโยบายให้ครูต้องจัดกิจกรรม ประสพการณ์ หรือจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา
เด็กเป็นประจำทุกวัน

1.4 ด้านขวัญและกำลังใจครู หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบศูนย์เด็กก่อสร้าง
ควรสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างดี ด้วยการเพิ่ม
ค่าตอบแทน และประกันความมั่นคงในอาชีพ เพื่อลดปัญหาครูลาออกจากงานบ่อย

1.5 ด้านพัฒนาบุคลากร ควรให้ครูได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษา
แก่เด็กในแหล่งก่อสร้างโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูขณะปฏิบัติงาน หรือสนับสนุน
การทำงานของครูด้วย การจัดสรรงบประมาณให้ครูนำมาซื้อหรือผลิตสื่อการสอน เพื่อใช้ในการ
การสอนเด็ก

1.6 ด้านสถานที่ตั้งศูนย์เด็กก่อสร้าง ควรตั้งอยู่ในที่ที่ห่างจากบริเวณที่มีการ
ก่อสร้าง เพื่อป้องกันอันตรายที่จะเกิดแก่ครูและเด็ก

2. ข้อเสนอแนะสำหรับครูที่สอนอยู่ในศูนย์เด็กก่อสร้าง ได้แก่

2.1 ด้านชุมชน ครูที่สอนอยู่ในศูนย์เด็กก่อสร้างต้องพยายามสร้างความ
สัมพันธ์อันดีกับผู้ปกครองเด็ก และคนในชุมชนก่อสร้างที่ศูนย์เด็กก่อสร้างแห่งนั้นตั้งอยู่ ทั้งนี้ เพื่อที่
ครูจะได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการพัฒนาเด็กร่วมกัน

2.2 ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูผู้ร่วมอาชีพที่สอนอยู่ในศูนย์เด็ก
ก่อสร้างทั่วกรุงเทพมหานคร มีประมาณ 55 - 60 คน น่าจะได้มีการติดต่อแลกเปลี่ยน
ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันโดยทำเป็นจดหมายข่าว หรือจัดประชุมสัมมนาาร่วมกัน

3. ข้อเสนอแนะ สำหรับหน่วยงานทางการศึกษาที่มีฝึกหัดครู มีดังนี้

3.1 ควรบรรจุวิชา "การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาใน
สังคมไทย" ไว้ในหลักสูตร และในวิชาดังกล่าวมีหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้
แก่เด็กในแหล่งก่อสร้าง

3.2 ควรให้นักศึกษา ได้ฝึกจัดการเรียนการสอนแก่เด็กด้อยโอกาส
ทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้างขนาดเล็ก ซึ่งจะไม่มีศูนย์เด็กก่อสร้างแต่มีเด็กรอรับการศึกษายู่

4. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ มีดังนี้

4.1 ศึกษารายละเอียดของกระบวนการเรียนการสอนในคู่มือครู จากนั้น
ลองนำแผนการสอนและ เอกสารประกอบการสอนไปทดลองใช้

4.2 ศึกษาวิธีเลือก เนื้อหาและลักษณะ เนื้อหาที่ควรนำมาสอน เด็กจากคู่มือครู
จากนั้นลองพิจารณาเลือก เนื้อหาการสอน เด็กด้วยตนเอง

4.3 ปรับประยุกต์กิจกรรมในแต่ละขั้นตอนการสอนให้ เหมาะสมสำหรับเด็ก
แต่ละวัย

ข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัย

เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพและสามารถทำประโยชน์
แก่เด็กด้อยโอกาสทางการศึกษาในแหล่งก่อสร้างยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะการวิจัยที่ควรทำ
ต่อ เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ ดังนี้

1. ทดลองสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยเพิ่มระยะเวลา
ที่ทดลองให้ยาวนานขึ้นเป็น 6 เดือน หรือ 12 เดือน เพื่อดูผลการทดลองใช้กระบวนการเรียน
การสอนในระยะยาว

2. ทดลองสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในแหล่งก่อสร้าง
ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ที่ไม่มีศูนย์เด็กก่อสร้างตั้งอยู่

3. ทดลองจัดการเรียนการสอนแบบ เรียนร่วมระหว่างเด็กในแหล่งก่อสร้างกับ
เด็กทั่วไป ระดับประถมศึกษา

4. พัฒนารูปแบบหรือหลักสูตรระยะสั้นในการจัดอบรมครู เพื่อให้ครูมีความรู้และ
เจตคติที่ดีต่อการสอน ต่ออาชีพ และต่อเด็กในแหล่งก่อสร้าง